

Regeringsfrågans lösning

Serien "Liberalt perspektiv" avslutas med denna artikel. Föregående artiklar har varit införda den 21, 24 respektive den 27 december.

I debatten om regeringsfrågan har en rad skilda och delvis egenartade lösningar förordats. En framstående liberal, Gustaf Andersson i Rajsjön, har reut av rekommenderat en återgång till minoritetsregeringar av 1920-talets modell; därigenom skulle, anser han, en stärkning vinnas av riksdagens makt på regeringsmaktens bekostnad. Men detta förslag förbiser att statsverksamheten i vår tid kräver en starkare regering än tidigare och att den utskottsparlamentarism som präglade den svenska demokratin för trettio år sedan inte duger i en tid då redan inom den första statsmakten uppgörelser behövs för att skilda riktningar skall få medinflytande i styrelsen. Det förbiser också de många svagheter som vidlåde minoritetsparlamentarismen och som, då den rådde, ledde till ständigt kritik och ständiga krav på en mera ledande och mera stabil regering. Under tiden mellan den demokratiska parlamentarismens fullständiga genomförande med förstakammarreformen 1918 och den socialdemokratiska ministären bildande år 1932 hade vi inte mindre än nio klart skilda regeringar; varje andrakammarval ledde till regeringsskifte, och härtill kom en rad regeringskriser på grund av motsättningar mellan ministären och riksdagsmajoriteten (1923, 1926, 1930). Den hoppande parlamentarism eller tyngdpunktsparlamentarism som med en viss framgång praktiserades av C G Ekman (1926—1928, 1930—1932) kan inte gärna komma till användning, då omkring halva riksdagen består av ett parti, socialdemokratin, som i ett sådant läge måste stå i principiell opposition. Nej, en återgång till detta system är lika litet önskvärd som möjlig att realisera.

Det har också talats om nya koalitioner med socialdemokratin som bas, närmast om

att folkpartiet — liksom tidigare bondeförbundet — skulle inträda som partner eller stödparti till det starkaste partiet. En sådan lösning ligger förvisso inom rimlighetens gräns, men det är naturligt om den betraktas med tvekan eller ovilja särskilt inom folkpartiet. Den ofrivilliga reningsprocess som detta parti genomgått vid de båda valen i år skulle, befarar man, fortsätta om partiet i allians med socialdemokratin utsattes för skärpta angrepp från högern och centern. Partiet skulle riskera ytterligare förluster, och dess möjlighet att återvinna det förlorade skulle inte vara densamma som centrens efter dess koalitionsexperiment — ty centern har en klasspolitisk förankring som saknas hos folkpartiet. Även om en uppgörelse mellan folkpartiet och socialdemokratin i pensionsfrågan är tänkbar — och enligt vår mening borde komma till stånd så snart som möjligt — stöter en uppgörelse i de ekonomiska och statsfinansiella frågor som på senaste tiden trängt i förgrunden sannolikt på ungefär lika stora svårigheter dem emellan som en uppgörelse mellan alla de demokratiska partierna; kanske större, eftersom de andra borgerliga partierna utanför regeringen står redo att taktiskt utnyttja eftergifter från folkpartiets sida.

Efter denna genomgång av olika möjligheter återkommer vi därför till den lösning som förut av mera allmänna och principiella skäl motiverats: samregeringen. Vilka är hindren, vilka är utsikterna till denna av en bred folkopinion önskade styrelseform?

Det starkaste partiet har helt naturligt visat den minsta benägenheten att medverka till en samregering; varför avstå från en del av makten om man kan helt behålla den eller till äventyrs klara sig genom en tillfällig koalition med ett stödparti? Inför de kristendenser som nu framträtt, inför risken att inte kunna bemästra svårigheterna eller att bära ansvaret för impopulära beslut — ty sådana lägen kräver impopulära beslut — borde emellertid en nyorientering inom socialdemokratin vara att räkna på. Partiet kan inte, det visar den trots allt begränsade framgången i år, hoppas på att åter erövra en dominerande ställning, det har avvecklat sina ideologiska och även

inom den egna väljarkåren kritiskt sedda planer från efterkrigstiden; därför vore ett varaktigt samarbete med andra partier naturligt, likaväl som ett tillfälligt samarbete är taktiskt eftersträvsvärt.

De andra demokratiska partierna har, om också med olika styrka och bestämdhet, uttalat sig för samverkan i regeringsställning. Men detta har ofta skett på ett sådant sätt att samlingstanken får en bismak av taktik och propaganda. Låt oss vara eniga på min linje, denna tanke som är nästan älsklig i sin naiva bedräglighet, har skyntat, ja, nära nog klart ut sagt, i samlingsparollerna. Leve samregeringen, om den styr som vi vill! Tänker man på den linjen, ser man i samregeringen en metod att få makten utan majoritet, är det självfallet omöjligt att komma någonvärt. Men i är övertygade om att många partimän ser saken från ett vidare perspektiv, att de tror på samregeringen som en konsekvens av värderingarnas gemenskap och som en grundval för uppgörelser och ömsesidiga eftergifter. Endast om den synpunkten blir förhärskande kan det stora försöket lyckas.

Den största svårigheten inställer sig för ytterpartiet inom oppositionen, högern. Detta parti har vid en rad val gått framåt genom en missnöjespropaganda som utan att bestämt ta avstånd från välfärdstanken

utnyttjat den irritation denna samhällsform måste framkalla. Men högerledningen måste vara medveten om att denna agitation kanske kan föra till nya segrar, men aldrig till seger. Det är i sådana fall inte det första, utan det sista steget som kostar, och detta sista steg, en högermajoritet, kommer hr Hjalmarson aldrig att lyckas med; säkerligen kan han ej vinna mer än ytterligare några röstprocent. Än viktigare är att högern, den nationella tankens målsman framför andra i svensk politik, måste känna sig förpliktad att medverka till en samling, som jämväl innebär att partiet kan främja sina viktiga syften, särskilt i försvarsfrågan, även om det måste ge avkall på andra, mindre centrala krav.

För alla partierna måste samregeringen vara oroande, därför att den förutsätter och framför allt efter hand måste medföra en psykologisk förändring; man står inför en operation som gör en själv annorlunda. Nu gäller det att överdriva vad som skiljer, att begagna varje tillfälle att hetsa och misstänkliggöra, att manövrera som mot en fiende på ett slagfält, att så långt möjligt se motståndarna som taktiker och skojare — och under kampens gång blir synen riktig, ty i detta klimat frodas filurerna. Då, under en samregering, måste man söka förlikning i stället för process, behandla de andra med en viss respekt och förståelse, till och med inse att motståndarna trots sina konstigheter i regel är välmännande och hyggliga människor. Men politik är anpassning, politiker är människor vana att anpassa sig, och erfarenheten visar att inom detta yrke vägen inte är lång från fiendskap till uppskattning.